

LANG M.

Pesten, nagy-hiduteza 2-ik szám alatt, Szina-féle ház, az „angol királynő“ szálloda mellett, ajánlja nagyban a kicsinyben a legutányosb árak mellett gyönyörű, gazdag választéku belföldi, szász és angol

PORCELLAN és WEDGEWOOD, asztali-, thea-, kávé- és gyümölcs-teritekeit, pipere- és mosdó-edényeit, fényüzési czikkeit, s az általános kedvelt

BÉCSI KÖEDÉNYEIT.

Mindenemü megrendelések elfogadtnak, a leggyorsabb idő alatt s legutányosabb ár mellett teljesítenek. Vidékre szállításoknál leggyorsabb pakolás, biztos, gyors és jutányos kézbesítésre a legnagyobb gond fordítatik. 1028 (1-3)

MÜLLER TAMÁS

kalap gyára Pesten, király-utca 8. sz.

ezennel tisztelettel jelenti a t. cz. közönségnek, hogy nála mindennemü s a legújabb mintára készített kalapok kaphatók, urak hölgyek és gyermekek számára, a lehető legjutányosb áron.

Régibb kalapok divatszertüvé változtatása szinte elfogadatik s azok gyorsan és pontosan teljesítenek. 1008 (3-3)

Hirdetmény.

Vastag István urnál Gyöngyösön

megérkeztek tőlünk a friss **vetemény-** és **virágmagvak**, a keresettebb fajták, s a legjobb minőségben. Kapható egyszersmind a fennirtánál tetszés szerinti megrendelésre bérmentesen a mi általános hitelnek örvendő és kitünő **virágkerti és mezei veteménymagvainak**, **növény, gyümölcs esemének, gyöngyikének** stb. 55-dik évi folyamuu jegyzéke. Elfogad továbbá részünkre szives megrendeléseket, melyeknek pontos eszközését főfeladatunknak tartandjuk. — Erfurt, 1865.

Platz C. és Fia.

1026 (1-3) a porosz király ő felsége udvari szállítmányosai.

BODÓ GUSZTAV

Pesten, vaczi-utca, a „Nádor“ átellenében, ajánlja unjonnan nyitott

rőfös és női divatkereskedését,

ellátva mindennemü legújabb bel- és külföldi kelmékkel, ugy a jelen, mint minden következő időnyre a legdusabb választékban, különösen pedig **gyapju-szővetek** 24 krtól a legfinomabbakig; angol lusterek, sima és mintázott 75 krtól 1 ft. 50 krig; sima caschmir és delainek minden divatszínben; batiszok 35 krtól 52 krig; mouselin 50 krtól 1 ftig; nyomtatott delain- és caschmir-kendők 5 ftől 10 ftig; sima és himzett fekete caschmir-kendők selyem-rojttal 10 ftől 40 ftig. És számtalan, ezen szakmához tartozó női divatcikkeket, a lehető legjutányosabb megkötésű árakon. — Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan intézettek. — Kivánatra minták, ár- és szélesség-jegyzéssel szivesen eszközöltetnek. 1022 (2-3)

VETŐMAGVAK.

HOFFMANN J.

Pesten, a Dunasoron, kis-hiduteza szögletén, „az angol királynő“ czimü szállodában, a „VETŐHEZ“

ajánlja nagy raktárást mindennemü gazdasági magvakból, ugymint: lőhere- és takarmányfű-magvakat stb., valódi hollandi és francia konyha-, kerti- és főzék-magvakat; fa-, juhar-, eger-, nyír-, yeresfenyő-, luczfenyő-, erdei fenyő-, akác- és éperfümagvakat stb., több száz fajtu legjobb virágmagvakat, ezek közt a valódi kitünő erfurti ibolyákat, ősi rózsákat stb., valódi haarlami virág-hagymákat, legszebb gyöngyikéket. Ezeket kívül folyvást kaphatók: növényföldök, kuba-hárshejak és francia folyékony mézgak (faviszok) jutányos árakon. 1009 (2-3)

Arjegyzek ingyen szolgáltatik.

Hirdetmény.

Csak rövid időre, a jelen pesti vásár tartama alatt,

az óriáshegyi takács-egylet bizottmánya a régi német színházterén, b. Sina-féle 1-ső sz. házban,

RINGAUF és HOEPFNER urak fehér-árúkereskedése mellett, a kedvezőtlen időviszonyok s bakások következtében **400 darab** rumburgi és sziléziai hegyi vásznat, rumburgi asztalneműeket, zsebkendőket és kanavásznakat,

50%-tel olcsóbbért a gyári-árakon alul.

- 1 darab fehér fonalvász, gyári-ár 18 ft., most csak 9 ft. 50 kr.
- 1 darab 30 rőfös házi-vász, gyári-ár 22 ft., most csak 11 ft.
- 1 darab 30 rőfös rumburgi kreasz-vász, gyári-ár 25 ft., most csak 13 ft.
- 1 darab 37 rőfös kézi-fonalvász, gyári-ár 30 ft., most csak 15 ft.
- 1 darab rumburgi vászon 8 ingre, gyári-ár 34 ft., most csak 16 ft.
- 1 darab 40 rőfös hollandi ezérna-vász, gyári-ár 32 ft., most csak 16 ft.
- 1 db. 40 rőfös rumburgi ezérnavász, gyári-ár 35-45 ft., most csak 18-22 ft.
- 1 darab 50 rőfös hollandi vászon, gyári-ár 46-55 ft., most csak 23-28 ft.
- 1 darab 50 rőfös konstanciái vászon, gyári-ár 56-80 ft., most csak 28-40 ft.
- 1 darab 54 rőfös legkittünobb rumburgi vászon 26, 28, 30, 35, 40, 45, 50, 60, 70 ftig a legfinomabbak.
- 1 darab rumburgi szines ágynemű-kanavász, most csak 11, 12, 14 ftig a legfinomabbak.
- 1 tuczat fehér vászon-zsebkendő 4, 5, 6, 7, 8, 10 ftig a legfinomabbak.
- 1 tuczat francia batisz-zsebkendő 4, 5, 6, 7, 8, 10 ftig a legfinomabbak, 12 személyre még egyszer annyit.
- 1 tuczat jóféle család- vagy konyhakendő ára most csak 2 ft. 50 kr.
- 1 tuczat damaszt-törökös-kendő vagy damaszt-asztalkendő ára most csak 5, 6, 7, 8, 9, 10 ftig a legfinomabbak.
- A most divatozó szines gyapju-alsó-szoknyák ára most csak 5 ft.
- A legszebb téli-ruhakelmék hölgyek számára, rőfe 25, 30, 40, 50, 70 krig.
- 3/4 rőf széles legfinomabb minden színü cechemirek, rőfe 80 kr.

Hogy az eladás a legnagyobb mérvben és gyorsasággal eszközöltet-hessék, — mindazok, kik legelőbb is 25 ftig vásárolnak, egy fél tuczat francia batisz-zsebkendő, 50 ft. bevásárlásnál egy ruhakelmét, és 100 ft. bevásárlásnál egy divatos longhavit kaphnak ráadásul.

Megrendelések a pénzüsszeg beküldése vagy postai utánvét mellett a legelkiesmeretesben fognak teljesíteni. — E tárgyban leveleket elfogad: 1021 (2-2)

METH S.

Pesten, a régi német színház-terén, b. Sina-ház 1. sz. a.

WETZER és KUNZ

ajánlják rumburgi, hollandi, kreasz, bőr és sziléziai **vásznakal** nagyszerűen rendezett raktárak;

továbbá: 6, 12, 24, 36 személyre való asztal-garnitúrákat, minden megkivántató nagyságu asztali és törökös-kendőket, fehér és szines esinval-vásznakat, különféle szélességü perkalok, moull, batisz-clair és linon-szőveteket; 3/4, 1/2, 3/8 szélességü sarga, fehér és rózsaszínü naunkin, mindennemü bélsának való organtün és mouszin, svejezi és alakozott mouszin-függöny, fekete és szines orlean-szőveteket, fehér és szines férfi-íngyek és labraválókát. — Azonkívül található még raktárunkban mindennemü viaszos és amerikai bőrvásznak, ponyva, foszlány, bélsének való savolyok, 3/4, 1/2 széles vitorla-, szalmazsák- és házi-vásznak; továbbá gyapju- és pamut-szővetek, szines perkalok, mindennemü nadrag-kelmék stb.

Az első és leghíresebb gyárakalál összekötötésünk által azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy a legjutányosb árakat szabhatjuk, mely tekintetbeni meggyőződés szerzésére a t. cz. közönséget, midőn tiszteletteljesen meghívjuk, kijelentjük, hogy a lenvásznak valódiságarat kezzességet vállalunk. 1023 (2-2)

Az árjegyzeket kivánatra kézbesítjük. Eladási helyiség a „szép juhásznehöz“ Pesten, az uri- és kigyó-utca sarkán (ugrynevezett „párii csarnok“).

Pest, márczius 26-án 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1865. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasáboztótt petit sor ára, vagy annak helye egyszeri ígtatásnál 10 krba. háromszor- vagy többször ígtatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre névre kiadó-hivatalkunk számára hirdetményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és aeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdaságtü agyónök is. Jözetű, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígtás után 30 ujkr.

Ybl Miklós.

A képzőművészeteknek talán egy ágában sem vagyunk képesek hazánkban s hazai tehetségektől oly szép haladást tanúsító eredményeket felmutatni, mint az ép oly fontos, mint komoly építészeti terén. E lapokban is gyakran volt alkalmunk ez állításunk bizonyosságául egyes szebb épületeink s építőmestereink ismertetését közölni, s ime ezuttal ismét egy jeles magyar építész érdemeit van alkalmunk méltányolni.

Ybl Miklós székesfehérvári származásu hazánkfia több mint husz éve, hogy az ország fővárosában működik, s nem csak itt, hanem a haza külön vidékein is számos jeles építészeti mű hirdetői azota az ő alkotó rőfjét s kivitelü ügyességét. Egyaránt meglepő építványeinek száma s a rajtok igénybe vett stýlformák változatossága. Ybl Miklósnak elismert erős oldala az, hogy műveiben a szépség mellett a gyakorlati czélszerűség kívánalmainak is mindenkor eleget tenni iparkodik s tekintetbe veszi mindig a kor és helyzet igényeit. Művei közül csak a nevezetesebbeket szándékunk itt elősorolni.

Egyik legelső munkája, melylyel a külföldi tanulmányaiából hazatért fiatal építész nevet alapított magának az országban, a nagy-károlyi nagy templom, (V. U. 1857. 26.) ari bőkezűség folytán eszközölt megújítása volt. Eredeti templom-építványei között megemlítjük a francia renaissance-stýlű kápolnát *Irsán*, s a babyloniai stýlben épült, 8 szegletű, 5 tornyu *kecskeméti* prot. templomot. Legjelesebb s legnépszerűbb műve azonban e szakban a híres *főthi templom* (rajzát s részletes leírását a V. U. 1856. évi 1. s 1862. évi 16. számában közöltük); ez gr. Károlyi István vallásos buzgóssága és nagylelkűsége folytán épült s Pest környékének egyik legsűrűbben látogatott építészeti nevezetességét képezi a közel Főth helység regényes parkjában.

Ybl Miklós többi nyilvános építványei között meg kell említenünk a nemzeti muzeum mögött 1858-ban épült *nemzeti lovarda*

épületét (lásd V. U. 1858. évi 7. szám), melynek főrészt egy téres és szép, fedett lovaglóiskola képezi s melynek gyakorlati berendezése a dícséret méltán kiérdemelte. Az Ybl által épített magánpaloták között legjelesebbek gr. *Festetics György* szép palotája a muzeum közelében (lásd Vas. Ujság 1864. évi 34. számát), melynek mind külső, mind belső elrendezése szolid jó izlésről tesz tanúságot. Szintén Ybl műve lesz a fentebbi palota közelében most épülő gr. Károlyi Lajos-féle palota, melynek építése a gróf halála után kissé megakadt ugyan, de azon

berek, iparosok és művészek által fog véghez vitetni.

Ybl emléképtményei között is két ismert jeles művet említhetünk: az egyik a mult évben elkészült *Széchenyi-terem* a nemzeti muzeum könyvtárában, mely az ő terve szerint rendeztetett be (lásd V. U. 1864. évi 51. számát); a másik *Kazinczy dícs-csarnoka* Széplhalmon, melyet egy régi görög stýlű templom mintájára 1862-ben készített el Ybl, a nemzet kegyeletes adakozásai következtében (l. V. U. 1863. évi 24. számát).

Attérve az építészeti decorationalis, díszítési ágára, itt is építészünk két szép művéről, illetőleg terveről tehetünk említést. — Az egyik egy *sétány* részletes terve szülővárosa Székesfehérvár számára; a másik egy japáni kéjjakkal ellátott festői *park* tervezete az upesti szigeten.

Nem szólnak azon számos kész terverekről, melyek Ybl tárczájában hevernek, s melyek valószínűsége idők és körülmények vagy már egészen meghusították, vagy későbbi időkre halasztották. A többi között a *kir. kuria* építendő új épületére nézve van egy kész terve, mely a szakértők teljes méltánylásával találkozott. Az akadémia palotájához — közbejött személyes okok miatt — ugyan nem nyujtott be tervezetet, azonban az építendő bizottmány itt is Szkalnitzky Antalt és Yblt tisztelték meg azon bizalommal, hogy az elfogadott Stüler-féle terv szabályszerű kivitele az ő szellemi és anyagi vezetőségnek adassék át. S ma holnap ezen szép épület, Pest egyik ékessége, szintén egészen készen fog állani, s az építés anyagi részének kezelése körül Yblnek van itt is sok érdeme.

A mi Ybl Miklós u. n. civil-építészeti, a bérházakat illeti, e téren is igen kellemes változtatásokat hozott be a Pesten sokáig divatozott kaszárnya-stýlbe. Egyik legszebb bérháza a kőfaragó s szobrász művekkel dusan ellátott *takarékpenztári épület* Budán a lánchíd közelében (l. V. U. 1865.

YBL MIKLÓS.

évi 1-ső számát); ilyen a gazdagon díszített, nagy terjedelmű *Ganz-féle ház* a feldunasor ujonnan nyert telkén; s ilyen a nagy gondal épült *Schmidt-Unger-féle átjáró ház* az országuton és magyar-utcában stb. Mind ez épületek még késő időkben is fogják hirdetni mesterök szerencsés találékonyosságát, gyakorlati ügyességét és szakértelmét.

Ybl Miklós a bécsi építészeti iskolában kezdte tanulmányait s mielőtt állandóan Pestre költözött volna, sokáig tartózkodott Prágában, hol tanulmányait gyakorlatilag folytatta.

Midőn gróf Károlyi István a főthi templom építésének eszméjével foglalkozott s építőmestereiül Yblt szemelék ki, ezzel együtt Florenzbe utazott, hogy a czéljakra szükséges tanulmányokat a hely színén megtehesse. Innen van az, hogy Ybl építőmestereit a florenzi és román stylok oly mesteri módon váltakoznak, de ügyes kiszámítás mellett mindenkor a mai életviszonyok igényei szerint alakulnak s módosulnak.

Ybl Miklós első helyen áll azon hazai építészeti tehetségeink között, a kik az izlés nemesítése s fővárosunk szépítése körül her ADHD 146

Durazzo Károly.

Olvassa Lajos a gyzós levelet,
Hogy Durazzo azt írja:
„Nincs több a világon ily szörnű eset,
Endre vérebe fulva...“
„Nem fogta vas őt, mérég nem ölé
A hogy kegyes anyja megbűvölé,
Megfőjté te s Johanna!“

„Johanna zokog, sir, gyászolja szegényt...
Rajmond, Terliesi menten
Vérükkel adózták a hósi szívért,
Ök érettek a tetten...“
„Lesz, lesz Durazzo méltó jutalom,
Nincsen sem erő, sem hatalom,
Poklokotól mi kimentem!“

Igy kelle kimulnod szerelmes öcsém,
Ártatlan kicsi bárány,
Együtt ki velem eszgettél dajka mesén,
Elvett tölem az ármány!
— Nem fogta vas őt, mérég nem ölé
A hogy kegyes anyja megbűvölé,
Boszut érte Itálián!“

Megösrren a fegyver, a föld meginog,
Zug felhő szakadása;
Harcokban erősek, bajnok magyarok,
Mennek fekéte gyzásba.
Zászlójuk elől leng éjkomoran,
Felzug iszonyun a harci moraj
S zeng kürtök riadása. —

„Vajj! merre hadaddal nagy hósi király,
Hol vár vércsata mostan?
Fegyvert nem emel rád, oh nem, Talián,
Szállj czéldöl fele gyorsan...“
A hósi király ajkába harap:
„Hah, ismerem én már a madarat,
Lép kell csak neki, hoztam.“

A merre vonula, várták az urak,
Vigan ünnepet ilve.
Mélyebbre nyomula szivén a harag,
Ott a vérbe vegyütle.
„Koresult ivadék, fertelmek ölné
Szívéből a hósi lángot kiölé
S szolgát — ünnepet ilve!“ —

Megszállt Lajos akhor Aversza előtt,
Ott, hol Endre lehulla.
Nyájas Durazzo és Tarenti Fülöp
Várták gyzásba borulva.
„Itt halt meg öcséd, ah, itt van a kert,
A hol merveven, fagyva hevert
A bün éjén a hulla...“

Nápolyba vívém én s mig eltemeték
Én boszura siettem —
S meghaltak a gaz bűnt kik elköveték,
Nincs már közülök egy sem.“
„Meg lesz mai nap még a jutalom,
Vig sors Durazzo rá, igr akarom,
Mert nincs közülök egy sem.“

Megösendül a serleg, Itália bora
Pezsüül, forr az erekben;
Görösös kacagás közt foly a lakoma,
Félni senki de nem mer.
Éjfélt zug a kürt majd s a zaj eláll, —
Mért néze sötétén szét a király?
Vér fagy rá az erekben.

„Láttátok-e árnyát Endrének imént?
Hallottátok-e hangját?
Azt sugta nekem, hogy nem vagytok egyéb:
Orv nép, szolgál haranják!
Csatlósok elő, lakoljon a bün,
Nincs egy, de egy oh nincs, volna ki хүm,
Mind, mind szolgál haranják!“

„Mind gyilkosok, ugy van, én nem vagyok az,
Hóhérbárd fejekire;
Veszsen ki a szív, mely nem hü, nem igaz,
Én mondom ki ezekre“ —
Mond Durazzo, hallják az urak
S félelmök után száll néma harag
Hánykódó sziveikbe.

Akkor Lajos intett megvetve felé:
„Hóhérbárd te magadra!
Nincs bün, mi ne volna beoltva beléd,
Gyilkos vagy te s Johanna.
Hulljon le fejed, hol Endre lehullt,
Szálljon le napod, hol napja lehunyt,
Hóhérbárd te magadra...“

Johanna királyné nász-ágya puha,
Késő már a, Johanna!
Nem lép Durazzo, nem abba soha,
Fekszik vérebe halva...
Kit Nagy Lajos itél, jaj annak az egyszert,
De jaj neked asszony, jaj neked ezerszer,
A kit az ur haragja! Fejes István.

Egy magyar dalia.

(Történeti adoma.)

Első Lajos magyar király Olaszországba vezetete seregét. Nem jó kedvéből tette ezt a fejedelem, kényszerülve volt rá. Testvérét, András királyt, megölték a nápolyiak.

Sok jeles hadvezér követte királyát, a sok jó hadvezérnek sok dolga is volt akkor. Azok közt a derék vitézek közt kiténtek a *Laczkiak*, Apor László erdélyi vajdának fia, kik atyjuk keresztnevére neveztetek Laczkiaknak, Laczkiófiaknak.

Az 1350-ki hadjáratkor Laczk Miklós és Pál, a Laczk név dicsőségének fentartói valának.

Miklós és Pál Luthenia városánál ötvenven magukkal százhusz fegyveres lovas katonát fogtak el, a Johanna és Tarentói Lajos zsoldosai közül.

A foglyokat diadalról vezette a király elé Luthenia városába a két vitéz testvér.

Furcsa látvány volt ez. Az ötven magyar százhusz fogoly lovasgot hejtott maga előtt. A foglyoknak kezei hátra voltak kötve, s a fékszár ott lögött a nyakukban.

Lón öröm és ujjongás a jelenet látásán. Lajos király midőn meglátta az ékeiktől megfosztott vitézeket, arca elkomorult, szivéből a boszu kialudt, a neveléséges alakokat jól szemügyre vevén, parancsolá:

— Oldozzátok föl a nyomorultakat, lásák, nem ellenséggel van dolguk.

A szabadon bocsátott foglyok bámulták a király nagylelkűségét. Ekkor vacsorához ültette a kiegészítést a két bilincsei által megkínzott hadfiakat, s megparancsolá, hogy legkisebb bántalmuk se legyen a foglyoknak, mert ők ezen hadjáratnak nem okai.

Másnap fegyvereiket elszedve, szabadon bocsátá őket. Tovább ment a győztes magyar sereg; bálványozott királynának sziv-fájdalma sajgott ereikben.

Egy jelenet tárul föl előttünk ama táborozásból, mely történeti képünk kiegecsítéséül szolgál.

Sumpria városát ostromolták a magyar hadak.

A nápolyi magyar had fővezére Laczk István volt, mellette küzdött fia, az ifju *Dienes*.

A várost minden áron be kellett venni; a gyilkos tett bűnrészesei ide zárták el magukat.

Lajos király szivére kötötte a derék hadfinak, hogy a várat bevegye.

Midőn az erődöt megpillantá Laczk István uram, fejét mecsóvalta, s nem kis aggodalommal nézett felé. — „Itt ügyesség és bátorság kell, de hála Istennek, ez nem hiányzik, tehát előre!“

A vezér csatakiállítására mint oroszlanok rohantak a vár falának a jó magyar vitézek, élükön Laczk Dienes, a vezér daliás fia.

A fal magas volt, lajtörja nélkül meg nem hágható, ez pedig nem volt a táborban, ehhez nem vala készülve a sereg.

Nem tett semmit, a vitézségnek mi sem állhat ellent.

— Hány öl ez a fal, mely diadalunknak ellene áll? — kiált Dienes, az ifju lovag.

— Jó két öl uram, — felelt egy termetes német ember.

— Dőlj a falnak arcezal, s engedd háfádat nyergül használnom, mig meghágom a falat; szólít kérésök az ifju.

Hebinger, a termetes német lovag az ifju szeméi közé tekintett, de a vállalkozó tűzben fénylő szeméi lesújtották a mérlegezőt, fejjel a falnak dölve, engedé magát eszközül felhasználtnai.

Dienes csak nézte darab ideig, vajjon nem tréfál-e ezen hosszalabu ember, de az nyugodtan a falhoz tapadva, mozdulatlan állt, mint kőszobor.

Ekkor fölpatant Dienes *Hebinger* hátára, s kelevézét magasra tartva, perczig körülnézett.

A kőfal magasabb volt, semhogy azt Dienes karjai felérheték, tehát philosophiához nyult a lovag.

— Ez a jámbor német már elállja, hogy itt ugrálók a hátán; hátha vállalkozó szelence többre segítene még; gondolá a lovag, s így szölt *Hebinger*hez:

— Jó pajtásom, hátha felegyenesednél, én pedig két válladra lépnekk, hosszú lábaidd igen alkalmasak lesznek arra, hogy én célomhoz jussak.

— Szivesen cselekszem, felelt *Hebinger*, s úgy tett, miként a dalia óhajtja.

A mint Dienes *Hebinger* vállaira lépett, s a hosszú ember felegyenesedett terhével, a kőfal tetőzetén kinyult gerendába akadtak felnyúló karjai.

— *Hebinger!* Te győzelmet nyújtasz nekem, kiáltá örömeben a dalia, miközben ügyekezék testének oly lökést adni, mely a gerenda tetéjére juttassa, amde a kinyult fa csak annyi hosszúsága volt a falon kívül, mint a mennyt az ember két markával átfoghatott; így a feljuthatás nehéz és mesterti volt.

A városban levők észrevették a dalia ügyekezését s annak megrátlására azonnal intézkedéseket tettek.

Sokan gyűltek a helyhez, hogy Dienes nyakrafőre letaszítsák, némelyek lándzsával szurkálták mellét, mások fejszékkal, buzogányokkal verték a fején levő sisakot.

Hasztalan. Dienes fogait összeszorítva állotta a hatalmas ütéseket, melyeket a sisakon át kapott, kicsinybe mult, hogy el nem szédült; de az éberség fenntartotta eszméletét, nem bocsátotta el a gerendát, s *Hebinger* vállán maradt.

Epen akkor tünt fel Laczk István uramnak Dienes hósi bátorsága, midőn ugyan csak kongatták fején az érczsíásokat. Meg-

rendült keble a vezérnek, az apai sziv lázasan dobogott, midőn látta fia veszedelmét.

— A falakra vitézek! A példa tanítson hasonló tettekre hevülni, avagy elnézitek, mint hal meg a hős? kiálta a vezér.

Vérszemet kaptak a katonák, sokan a falak körül *Hebinger* példáját ék ágot rögtönöztek hosszalabu vállalkozókboil, — hősök pattantak az eleven ágasokra, s a kinyúló gerendázat egy-egy hóst tart a levegőben.

Iszonyu ordítás fejlik ki ezalatt a városban; tömegesen gyűil a nép az ostromlók megrátlására, de azok oly sebességgel jutnak a falakra fel, hogy a népnek nem volt érkezése — a nem várt jelenet bekövetkezéével — magát rendbe szedni. Az eleven ágasok ujjab és ujjab hóst juttatának a falakra, mig a feljutottak lenyujtott kezeikkel segítették társaikat.

Vége megtelt a tér vívőkkel. A küzd- téren első volt Dienes, s helyzete a legnehezebb és veszedelmesebb vala. Dienes egy maga volt, ki a falakra jutva, ugyszólván az ellenség tömegébe dobotat. Azonnal száz fegyver meredett ellene, mely éltét kioltani sietett.

Dienst megmentette ügyessége és éber- sége, mely oly erővel és sebességgel forgatta azok közt kardját, hogy sem meg nem foghaták, sem rajta halálössebet nem ejt- hettek.

Mig ezek a daliával küzdöttek, mely néhány perczig tarthatott, ezenkint jütö- tak a várba a falakon át a jó magyar vitézek.

Dienes karja a feljuthatás kínai, s a kardforgatás miatt kifáradt, s már már hanyatlani éréz erejét, midőn társai felmen- tették veszedelmes védállásából.

Iszonyu csata fejlett ki. A védők fogy- tak, mig a támadók szüntelen szaporodtak.

A gyávák elfatottak, a bátrak kiszem- vedtek.

Csakhamar üres lett a csatater. *Summa* város meghódolt a magyar fegy- verek előtt.

* * *

Lajos király leginkább örvendett a dia- dalnak, s hogy a Johanna pártosai hullának el a gyilkos harcban, felette jól esett neki, mivel így fel vala mentve a szigorú ítélet kiszolgáltatása alól, melyet a nemezis oly kedvezően végrehajtott.

A király megértvén Dienes hósi bátor- ságát s dicsó önfeláldozását, — az apának érdemeit is tekintve — az ifju daliát azon- nal főlovázmesterének nevezte, s e méltó- ság után csakhamar erdélyi vajda, viddini kapitány, majd dalmát- és horvátországi bán, végre nádor lett.

Ez is egy azon hirneves magyar daliák közül, kiknek neve s tettei ott ragyognak a historia avult lapjain. B. Pap Lajos.

A kenyérgyárakról.

Közi Dr. BARDOCS LAJOS.

Az ember legfőbb élelemszerei két külön- böző módon állítatnak elő, vagy készített- nek el; tudniillik *főzés* által, a napi időszi fogsztásra, és *sütés* által, a hosszabb ideig tartó élelemzésre.

A fött ételek és a kenyér e szerint a szükséges és nélkülözhetlen szükségletek közé tartoznak, legalább az emberiség pol- gárosult részénél, és a kenyérnek való anyagok drágaságától függ a többi élelem- szerek ára is.

A gabonalisztnek kenyérré vagy ehhez hasonló süteménynyé alakítása, a legrégebb

időkig terjed vissza. És mégis a kenyérsütés mestersége ezredévek óta nagyon csekély haladást tett; mert a Pompejiben kiásott süttökemence épen úgy van szerkesztve, mint a mi süttökemenczeink.

A kenyér lényegesebb javítása egyedül csak az által lesz eszközölhető, ha a jobb örlő- és süttökészületek elterjednek, ha vékonyhéjú és lisztgazdag gabonánemeket termeszünk, és azok lisztjét a hüvelyes növé- nyekkel czélszerűen elegyítjük. E tekintetben a nyilvános lapok már többször emlegették és fejtegették azon előnyöket, melyekkel a rozslisztből vagy elegygabona- lisztből (roz- és buzalisztből) és kevés lóbabliszt pötlékből (1/10—1/5 részben) ké- szített kenyér bir, melynek izletességét, nagyobb táplálékonyóságát és nagyobb faj- sulyát aligha valaki alaposan kétségbe vonja.

A nálunk szokásban levő örlési-mód fe- lett (bár e tekintetben is még sok kívánni- való van), általában nem panaszkozhatunk annyira, mint a kenyérsütés módszere felett. Ezen általában elterjedve levő baj több helyütt arra ösztönözte a szakembereket, hogy kenyérgyárak felállításáról gondoskodjanak. Az e tekintetben eddig tett fáradozásnak már annyi eredménye van, hogy a kenyér készítés körül több czélszerű gép és készület van feltalálva, és némely városokban ken- yérgyárak is léteznek.

Ezen körülmények ösztönözték *Schneit- ler* tudott pár év előtt arra, hogy az ügyet a maga fontosságához képest felkarolja és a főzöttézetekről és kenyérgyárakról egy be- ceses közleményt írjon. Mi is alig cseleked- hetnének helyesebben, mint ha figyelmünket azon új készületekre fordítjuk, melyek együtt működve valóban kenyérgyárnak ne- vezhetők.

Rolland párisi sütő 1852-ben a kenyér- sítés terén két nevezetes készületet talált fel, melyek, mint Franciaországban történt, nagy és gyors elterjedésük és kitünő szolgál- latuk tanúsítja, e téren a legfontosabb talá- mányok közé tartoznak. Az egyik egy dagasztó-gép, a másik pedig egy sajátságos készületü süttökemence.

A *dagasztógép* egy vaspléhből készült hengerből áll, melyben egy szárnykészület- tel ellátott forgótengely van alkalmazva, mely egy forgatási segélyével hajtható. Ezen készülettel, mely bárhol csekély költséggel előállítható, egy ember minden különös fáradság nélkül képes 20 söt 10 perc alatt egy egész zsák lisztet tökéletes, jól kevert és jól savanyított tésztává változtatni; holott süttőnk, szabad kézzel dolgozva, 15—20 ennyi időt kénytelenek ugyanezen munkára fordítani, s e mellett még sem képesek a tésztában oly egyformaaságot előidézni, mint az említett gép segélyével. A gép e m. lett a liszt elporlását, a tészta betisztátalanítását (a süttőknél gyakran megtörténi, hogy legyenek s egyéb undorító tárgyak dagasztat- nak a tészta közű) elhárítja, és a kenyérké- szítést a munkás erejétől és hanyagságától függetlenné teszi. A dagasztó-gép a kenyér gyártását lehetőségessé teszi, és e nagyfon- tosságú élelemczikk készítését elvonja a kézimesterségszerű üzlettel, miáltal csak nyerhet a közönség. Az emberi hajtóerő, gőz, víz, vagy állati hajtóerő által pótolható.

Rolland süttökemenczeje minden eddig használatban volt süttökemenczétől ázsálal különbözik, hogy nála a fütő- és süttőter egymástól teljesen el van különítve. A süttökemence kerek és a vas fenék (a talaj) melyen a kenyér süil, középpontja körül for- gatható, és ennél fogva megtöltés és kiürí- tés alkalmaival a kemenczefenek bármelyik pontja a szájnnyilás elé fordítható, mi a munka gyorsítására nagy befolyással bir.

Mint hogy a fütőter oldalvást a kemence fe- neke alatt van alkalmazva és a süttőterrel tö- kéletesen el van különítve, ennél fogva a fütés ép úgy mint a sítés szakadatlanul folyhat. A melegség elosztása a kemence minden részében tökéletes, és egy hévmérő, mely a sütő szemei előtt fligg, a kemence belsejében levő melegről minden pillanaban felvilágosítást ad, melyről pontosan meg le- het látni az időpontot, mikor szükséges utánfűteni. És ezen kemence alig kerül 25 frankkal többre, mint egy közönséges süttökemence. Belseje meg van világítva, és ab- lakokon át különböző helyekről meg lehet tekinteni a kenyereket, hogy azokat, melyek talán nem volnának jól megsülve, a kemen- czefenek fordítása által melegebb helyre juttassuk, és a süttében előbbre haladotta- kat hüsebb helyre fordítsuk. Ezen kemen- czében egy süttet kenyér 20—25 perc alatt teljesen, kiszil. A benne süttött ken- yerek mind színre, mid kiterjedésre nézve egymáshoz annyira hasonlók, hogy egymás- tól nem különböztethetők meg. *Rolland* megtakarítása tüzelő anyagban 50%-re rug, azaz bizonyos mennyiségű tüzelő-anyaggal kétszer annyi kenyeret süit, mint a közönsé- ges süttökemenczében süitnek.

Tüzelő-anyag teltség szerint fát, szenet vagy gyepzőveget lehet használni, a nél- kül, hogy ezáltal a kenyér ize legkeveseb- bet is szenvedne. Ezenkívül a *Roland*-féle kemenczénél nem történiik az, mi a közön- ségeseknél, hogy a melegség egy része el- veszzen, mint hogy annál a kemence a jta- jat nem szükséges folyvást nyitva tartani.

Ezen készületnél gyorsabb vagy lassabb süilés nem fordulhat elő, mint hogy a kemen- cze fenekének forgatása által minden kenyér egyforma melegnek tétetik ki. A sülés any- nyi ideje tart, mint közönségesen, és mégis lehetséges, hogy 24 óra alatt 24 süttet ke- nyeret süitsünk egy kemenczében, mint hogy, mint emlitök, a hevítés különös helyiségben történi, s így a süttőterbe az egyik süttet kenyér kivéve után mindjárt a másik sü- tetrevaló tésztát lehet betenni. A kenyér mind széntől mind hamutól teljesen tiszta, mint hogy ezen testekkel nem jó érintke- zésbe.

Mindezen előnyökből láthatni, mily jelen- tékenyen azon javítások, melyeket *Rolland* fáradozásai a kenyérsütésben előidéztek. Ezekhez járul még a munkaerőbeni nagy meggazdálkodás és azon kényelem, hogy a sütő nincs arra kényszerülve, hogy folyvást a közönséges süttökemence égető hősége előtt álljon.

Triesztben öten a legnagyobb süttőinté- zetek tulajdonosai közöl összehasonlító ki- sérletekből megállapították, hogy ők a közönséges süttökemenczében 24 óra alatt nyolcszor süttöttek, és nyolcszori süítésre 1456 font hajo-kétsztersüitet voltak képe- sek előállítani, miből 100 font megsüté- sére tizenhat krajczár ára tüzelő-anagy igé- nyeltetett. Ellenben *Rolland* kisebb süttökemenczeje 16-szori bevetésre 24 óra alatt 2300 font kétsztersüitet szolgáltatott, s még is sokkal kevesebb tüzelő-anaggal, mert 100 font kétsztersüit kisütésére csak 11 krajczár ára tüzelőszert igényelt.

Az ausztriai hadügyminiszer egy bizott- mányt rendelvek ki a *Rolland*-féle süttökemence megvizsgálására, annak jelentéséből is az tünt ki, hogy eltekintve a munka köny- nyebbségétől és gyorsabságától, *Rolland* süttökemenczejénél és az által eszközölt na- gyobb időnyereménynyel a fütőszerekbeni meggazdálkodás, a tett kísérletek alatt, 80—90%-re emelkedett.

Ha már most ezen tényeket nagyobb viszonyokra alkalmazzuk, például a gre-

noblei sütésére, hol 100 közönséges sütkemence naponként 40,000 font kenyéret szolgáltat, Rolland módszere szerint azonban két sütkemence elegendő ezen mennyiség előállítására, ugy a Rollandféle módszer előnye igazán szembeötlők lesznek. Ugyanis a tett számításokból kitűnt, hogy a naponként 40,000 font kenyér előállítása a közönséges kemencéknél egy év alatt 390,000 frankba kerül, holott a Rollandféle kemencék ugyanezen mennyiséget 64,800 frankért képesek volna előállítani. E szerint tehát oly nagyszabású sütésnél, minő a grenoblei, a Rollandféle kemencék használata mellett éventekint 325,200 frankot lehetne megtakarítani.

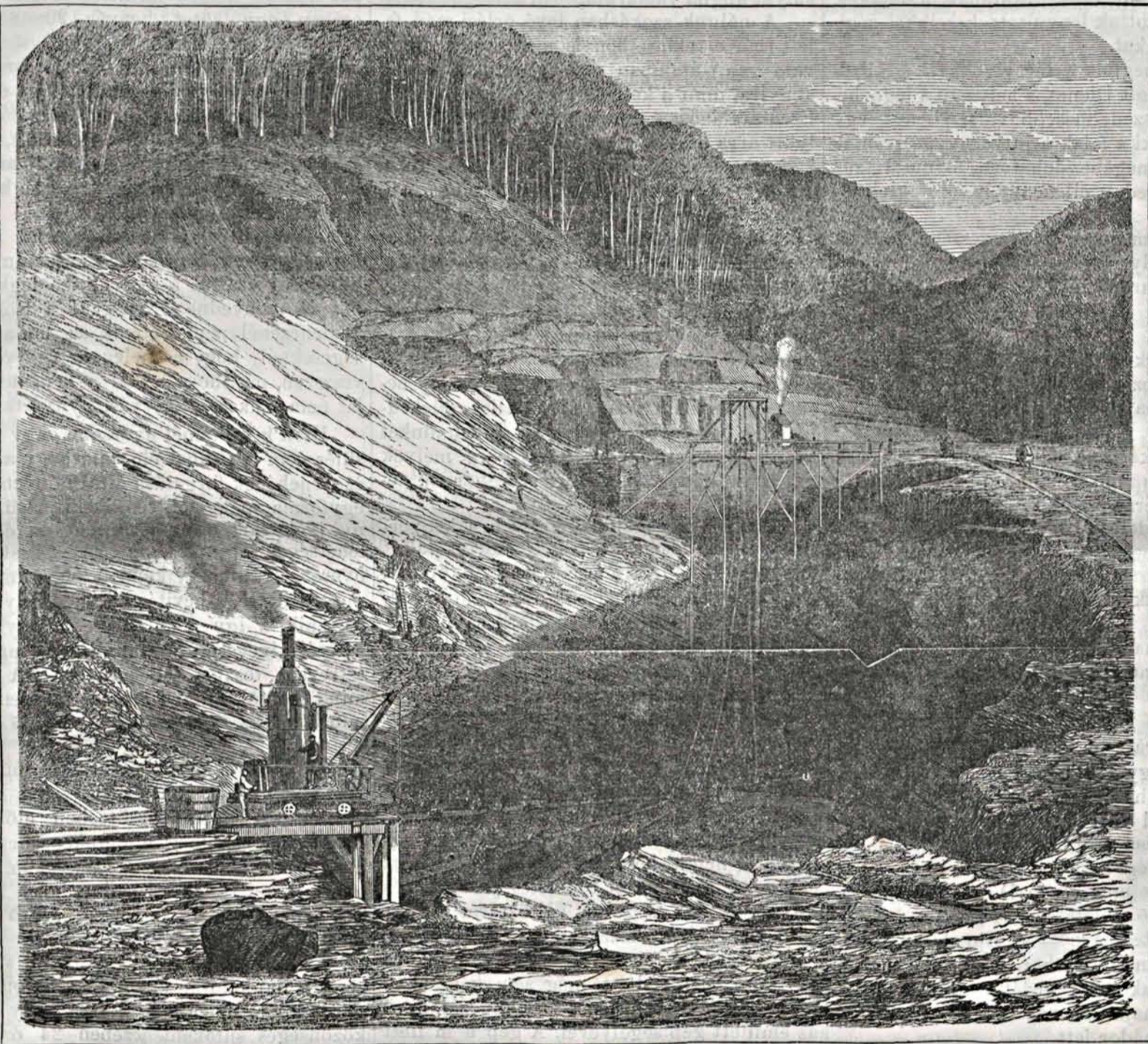
Ezen tények sokkal hathatósabban szólnak a Rollandféle sütőkészület behozatala

mányt már 1852-ben megvizsgáltatván, a feltalálót érdemesnek találta arra, hogy a társulat nagy érdemével tisztelje meg.

A gyárszerű foglalkozás a termelő portékák nagy tömege és sokasága által a munka legkiterjedtebb felosztását teszi lehetségessé, s ez által időben nagyon sokat meg lehet gazdálkodni. Ez által kevesbül a munkabér és a portéka árának már csak ezen okból is alább kell szállni. Az ezáltal eszközölt nagyobb forgatás fedezi a gyakran költséges gépek és eljárási módok árát, és megint a készitendő portékák mennyiségének, olcsóságának és jóságának emelkedését teszi lehetségessé, mi a főgyasztóknak nagy javára van.

Ha tehát a gyárszerű üzletet már általában hasznosnak és üdvösnök kell tekintene

e helyt oly gazdag kincséből, melynek ásványát egykor távol világrészekbe fogják a legkapósabb árucikk gyanánt szállítani: azt nem gondolta volna senki. Régen mondták, hogy Magyarország egyike a természet kincseivel legnagyobb mértékben megáldott országoknak. Csak hogy sok idő kívántatik, míg az ország lakosai e kincseket nem csak megtalálják, hanem illő hasznukat is tudják venni. Nem szólnak itt az arany-, ezüst-, rézbányákról stb., van a mi hegyeinknek oly terménye is, a melyet Ázsia, Afrika és Amerika eddig ismert részeiben is hiában kerestek; vannak palakó-kincseink is, még pedig roppant mennyiségben s kitűnő minőségben. Még kevéssel ezelőtt Bajor- és Szászországból hozták be egész Ausztriába a palakövet (Schiefer), még pedig éventekint 2-4 millió darabban. Tömérdek pénz szivárgott ki az országból oly terményért, melyet magunk is birtunk, még pedig sokkal kedvezőbb arányban, úgy hogy az egész birodalmat bőven elláthattuk volna vele. Mig végre bátor és gaz-

A máriavölgyi palakóbánya. — (Természet után Marak Gyula.)

mellett, semhogy azt bővebben ajánlani szükséges volna, korunk igényei is ezen módszer elterjedését kívánják, mert főleg nagyobb városokra nézve alig lehet valami fontosabb, mint az, hogy a nép lehetőleg olcsó kenyérral legyen ellátva. Ha a Rollandféle módszer czélszerűségére vonatkozólag bizonyítékokra van szükségünk, úgy ily bizonyítékokat Francia és más országokban nagy számmal lehet találni. A francia tudományos akadémia is elég fontosnak és köréhez elég méltónak találván a dolgot, egy bizottmányt rendelt ki, a Rollandféle sütési módszer megvizsgálására, melynek tagjai Poncelet, Boussingault és Payen urak voltak, és ezen bizottmány is a legjobb véleményt adta a Rollandféle sütőkészület felett. A Société d'Encouragement a Rollandféle talál-

nunk: úgy önként értetődik, hogy kétszeresen üdvösnök kell az oly gyárszerű üzletnek hatni, mely a legnélkülözhetlenebb életszerek előállítását tűzi ki feladatául.

A máriavölgyi palakóbánya.*

(Pozsony mellett.)

Pozsonymegyének egy sűrű erdővel koszorított kies völgyébe vezetjük az olvasót, hol Máriavölgy, a kisedt tót falu fekszik, alig ezer főnyi lakosságával. E hely nevezetessége sok időn át a csodatévő szűz Mária képe volt, melyhez a kisasszony nap nagy bucsu alkalmával messzeföldről elzarándokoltak az ájtatoskodó hívek. De hogy

* Kivonat, Szathmári Károly „Magyarország” című nemzetgazdasági folyóiratának II-ik füzetéből.

dag vállalkozók, Pozsony közelében, a Kárpátok végső ágai tövében fekvő Máriavölgy hegyeiben rejülő palakó tömördek mennyiségét felismerték s egész erővel fogtak e használatlan kincs kiaknázásához.

A máriavölgyi kastély tőszomszédjában terül el azon hegy, melynek kiásását, műtani jártassággal azonnal megkezdték. Ez azon nagy palakóbánya, melyet mellékelt első képünk ábrázol; az eddigi eredmény két év munkája. Már az első év végén ki volt fejtve az egyik hegy 2000 □ ölnyi területen s hatalmas lemezekben a legszebb palakó bontakozott napvilágra. Most már annyira vannak, hogy naponként 300 □ ölnyi palalemezeket fejtenek ki. Csupán iskolai használatra szolgáló pala-számítábla 4-5000 darab készült naponként, s remélhetők, hogy e szám még meg fog kétszereződni. Mennyi ezer meg ezer gyermek tanulhatja meg ezeken az írás és számolás elemet!

De a vállalkozók tervei messzebb terjednek. A

legtávolabb országokba is el akarják szállítani az elemi művelődés ezen eszközeit. Egyes szállitmányok már Egyiptomba és Amerikába is küldettek, s azon palatáblára, melyet a máriavölgyi tót nap-számos fejtték és fényesített, ma már talán Kairo iskoláiban írja az arabs gyermek az Allah nevét, vagy azon próbálgatja az északamerikai iskolás fiu republikánus érzelmeinek első nyilatkozványait kifejténi.

A palakó-fejtése s elkészítése igen egyszerű. A képünkön is látható két gőz-gép könnyű szerrel emeli ki a bányából a nyers anyagot. A bányaregnél kis taligák állanak készen, melyek a kifejtett követ vassineken szállítják tova a munkások műhelyéhez. Itt történik azután az egyes táblák széthasítása, a forma és nagyság kirajzolása, a mit fiatal tót napszámosok végeznek gyakorlott kézi munkával. Következik azután a metszés, köszörülés és simítás, mit azonban már gőzgépek segélyével végeznek. A gyakorlat által annyira tökéletesedett a munka, hogy a máriavölgyi palatáblák most már a legszebb s nemű művek közé tartoznak. Külsőleg csinosak és szép sötét színűek, úgy hogy az írás igen feltűnő lesz rajtok s egyenes sima lapjaik

völgyi palakövet, akár *kiszűrésre*, akár *kövezetnek*, *asztaltáblának* vagy *billiardlemezekül* akarják használni, vagy *iskolák számára* számítáblákat akarnak megrendelni, hogy bővebb felvilágosítást a „Magyarország” szerkesztőségében (Pest, szónatér 5. sz.) nyerhetnek.

Uj világitószer.

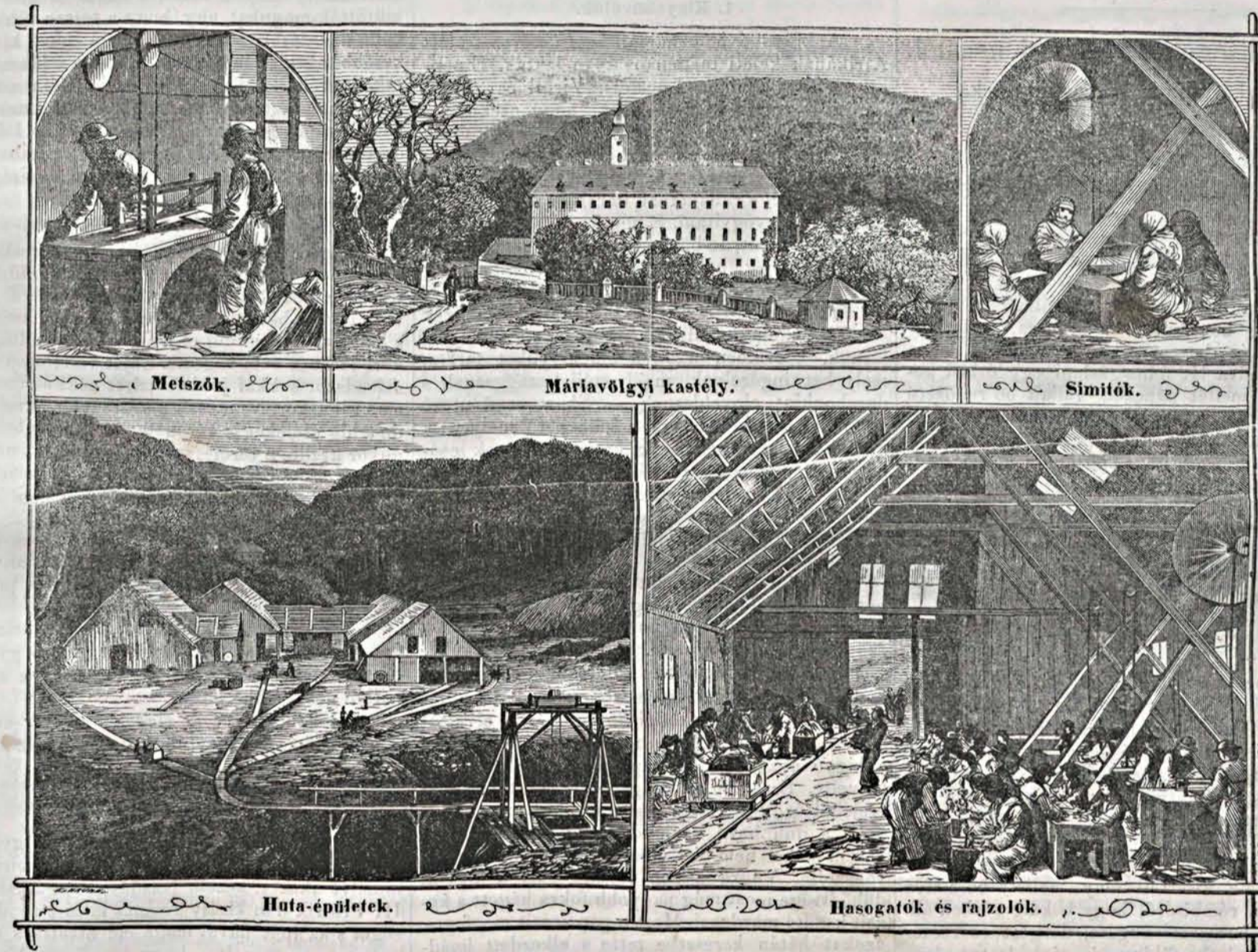
Midőn óram egyszer megtagadta a szolgáltatást, kinyitám és nézegetém annak kerekait; ezen alkalommal barátom azon megjegyzést tette, hogy ugymond — a tudomány és művészet mostani haladása mellett, 200 év múlva, lehet, csak muzeumokban lesznek ilyen durva kerekű horgonyórák láthatók. Erre meg én azon kérdést intéztem hozzá: hát az új vigadó órák villárait ugyan hová fogják tenni, mert a muzeumban aligha lesz helyök, akkorára pedig bizonyosan kilökik a vigadóból és egy vékony sodronyt húznak a nagy termen végig, mely még pazarabb fényrel fogja megvilágítani az álarcos bálók tarka tömegét.

Sodronyt? miből áll hát az a csodasodrony? Ugy hiszem, a legtöbb olvasóm közül

roppant fényrel ég; a lángot hold-vagy napudvarokban fénylő félkörű képző gyűrű övezi körül, mely fehér füstkepen felfelé emelkedik, lefelé pedig egy folyadék csepeg, mely nem egyéb, mint a fennemlített keserföld. A keserű ezen világító tulajdonságát a tudományos francia apát Moignon fedezte föl, és már a mult nyáron kísérleteket tőn az oktatásügyi miniszter előtt.

Tetszetek és tetszenek a kísérletek még ma is nagyon, de a mai anyagi korszakban csak azon dolog számolhat arra, hogy feledésbe nem megy, a miből hasznos is tudunk húzni. A pusztá látványosságot hamar megunjuk, mert egyik látvány a másikat szorítja le a nézőtérről. Azért ugyan csak egy tudós francia azonnal hozzá szökött egy tudományos értekezésben, mily sikerrel lehetne a keserűt gyakorlatilag világításra alkalmazni. Fejtegetésének rövid kivonata ez.

A keserű ezüst fényű, nem egészen kétszer nehezebb a viznél, könnyen olvad és annyira nyújtható, hogy 1¹⁰⁰ bécsi vonal átmérőjű sodronnyá húzható. Csakhogy eddig a keserű még nagyon drága. Egy bécsi font 270 ftba kerül. Azért mostanában még nem is lehet arról komolyan gondolkodni, hogy e fémsodronyok utcavilágításra

A máriavölgyi palakó termelése és ipara.

írás és rajztanításra igen alkalmasok; azonkívül sulyra nézve könnyűek s oly olcsók, mint a legolcsóbb külföldi palatáblák.

Azonban a palakó egyébre is használható, nem csupán írotáblákra és házak fedésére. Igen czélszerűnek találák azt utcakövezésnél s még inkább asztal és billiard-lemezekre, mire Angol- és Franciaországban szétérté használják. A máriavölgyi pala e czélokra is igen alkalmas; a nagy lemezeket nem kell itt soká keresni, azokra önkénytelenül is rábukkanunk. Egy kis köszörülés és fényezésel a legzebb asztal- és billiard-lapokat állítják elő, melyek látszatra a fekete márványhoz hasonlítanak.

Mint e leírásból s a munka egyes ágait magyarázó rajzunkból is láthatni, e bányá- és gyárszerű rendezett, szakértő vezetés alatt áll, miről a vállalkozók most már annál könnyebben gondolkodhatnak, minthogy vállalatuk a legjövendőbb iparüzlettelé nőtte ki magát. Oly iparág fejlődött itt ki néhány év alatt, melyet nem lehet többé csak magánüzletnek tekinteni, mert száz meg száz munkásnak nyújt élelmet, tetemes tökéthoz fozgalmába s ez által a közjólét gyarapodásához nagy mértékben járul. Figyelmeztetjük azon vállalkozókat, kik a kitűnő minőségű mária-

hallották már ezen szót: magnesia — keserföld. Gyermek korukban sokan kaphattak magnesiát orvosságképen, míg későbbben zaha- vagy gyomorhív- bántalmak ellen nyelhetett egyik vagy másik egy adag magnesiát. Azonnal alkalmazva, hathatós ellenszer arsenik mérgezés ellen is. Ezen magnesia pedig nem egyéb, mint egy fém — magnesium, keserű-élenyvel egyesülete; vagy amint a vasból rozsdá, úgy lesz a keserűből keserföld. A keserűt csak 1829 óta ismerik tiszta fémállapotban, de úgy mint sok más fémnek semmi gyakorlati alkalmazása nem volt; csak vegytani laboratoriumokban, vagy egy más tudománykedvelő kezében volt látható.

A mult hónapok alatt azonban a keserű lón Párisban a társalgás főbeszéd tárgyává. Tudományos összejövetelek és értekezések alatt, színházakban és bálókban ép úgy, mint az előkelők termében a keserűnyel kísérletekről, melyek a nézőket bámulatra ragadják, folyt a társalgás. Ezen kísérletek azonban nem holmi Bosco-féle productiók; hanem egy igazi tudós előlél, kigöngyölget egy fehér fémfényű sodronyt, egyik végét gertya világítással meggyújtja és azonnal vakító fény árad arról minden irány felé. A sodronyról felfelé lángalakban rendkívül finom gőz emelkedik, mely

használatossá. Mindamellett némely foglalkozásoknál nagy előnnyel alkalmaztathatik a világítás, miert is megérdemli a szorgos vizáglatot. A hol például csak bizonyos pontra rövid ideig szükséges nagy fény, ott nagyon előnyösnek mutatkozik a keserűnyeli világítás. Így a fényképezés könnyen pótolhatják ezzel az úgy is nehezen előállítható villanyosság-világítást. A sebességnek is nagy szolgáltatást tehet, midőn nehezen látható helyeken levő sebeket vizágl. A hajósok nagyon kényelmesen használhatnák jeladásul, miután nappal 12, éjjel 36 tengeri mérföldre könnyen kivehető ennek fénye. Ama tudós francia számitása szerint az egy seb vizsgálása alatt felhasználhat keserűsodrony csak 2 krajczárba kerülne, egy fénykép levétele alatt — 20 másodpercig tartó világítás mellett — 22-be, egy jeladás pedig 100 viaszgyertyavilág erős fényűl 4-krba. — 1¹⁰⁰ vonalnyi átmérőjű sodrony oly fényt áraszt, mely 70 viaszgyertyával vetekedik.

Mindaddig igen örvendeztetőt mond vala a tudós számitó. De nem nagyon kecségető hallani azt, hogy egy imént említett vastagságú és 3 láb-nál kevéssel hosszabb sodrony csak egy perczig sugározza a pompás fényt. A sodrony világító ereje igaz, vastagságával egyenes arányban van,

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

(Főrangú műkedvelők) ma 26-ikán előadást rendeznek a nemzeti színházban az erdélyi szülőkök javára. Egy francia vígjátékot fog-

(Jókainak egy új regénye), melynek címe „Mire megvénülünk” s mely a múlt évben egyik politikai lapunk tárczáját oly érdekessé tette,

(Mesés könyv). Egy kitűnő gyermekolvasmányra hívjuk föl különösen a szülők figyelmét.

(Nyomdászati füzetek) hirdet előfizetést Aranyossy Lajos mint szerkesztő. E folyóirat, mely 5-heti füzetekben jelenik meg, a magyar nyomdászati érdekeinek képviselését tűzte ki célul,

(Előfizetési idő meghosszabbítása.) Az Országbírói képcarnok „ra melyet, mint említettük, Schaeffer és Réty fényképezésnek adnak ki s mely minden megyei gyűlésterem díszére fog szolgálni,

(Bírói írtások.) Huszár Károly püspöki titkár Székesszékhelyéről, több oldalról hozzá intézett megkeresés folytán kijelenti, hogy „Történetek felvilágosított egyházi beszédek minden vasár-,

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

(Pesti kenyerek szállítása Bécsbe.) Hir szerint Pesten nagyserű sűrűsége akarnak állítani, hol az új nevezett „pesti házi kenyeret” nagy mennyiségben készítenék Bécsbe szállítás végett.

(Ló- és juh-kiállítás Léván.) A bars megyei gazdasági egyesület f. 1865-ik évi május 8-án, Léván ló- és juh-kiállítást rendez. Lovakból ez évben kiállításra bocsátatnak. 1) Anyakancazók csikakkal, — és 2) 2, 3, 4 éves kanczacsikok. Anyakancazónál, melyek okvetlenül csikakkal állítandók ki: első jutalom: 2 arany, 2-ik egy arany, 3-ik egy ezüst tallér; 4-ik jutalom 5 van megállapítva, mindegyik egy ezüst ftal. — A kanczacsikoknál első jutalom: 2 arany, 2-ik: egy arany, 3-ik: egy ezüst tallér, 4-ik jutalom itt is 5 leendő, egyenkint egy ezüst ftal. — Juhokból kiállítani lehet: 1) hágo kosokat, 2) anyajuhokat, s 3) nőstény-, kos- és ürü-toklyókat. A kiállítandó juhokra névze három osztályt különböztetnek meg: 1-ső osztályba sorozzák az egyinéretű fém posztó-gyapjút, 2-ik osztályba az egyinéretű fém gyapjút termelő, s 3-ik osztályba a kétinéretű juhokat. Az idej juh-kiállításnak ez levén volna képen cizlja a gazd. egyesületnek, hogy a megyei juh-tenyésztés állapotát megismerve, képesítve legyen, a tán szükségeseeknek mutatkozandó javaslatokat megtehessen: ez alkalommal juhokra névze a pénztalant meg mellőzve, a kitűnőbb példányokat 1-ső, 2-od, s 3-ad rendű dícsérő-oklevelekkel jutalmazták. A kiállítandó állatokra

névze megjegyzendő, hogy: 1) az anyakancazókra a kiállítónak legalább 2 évi birtoklást kell bemutatni. — 2) a kanczacsikok, valamint bármely osztályba sorozott juhok, a kiállítónak saját nevelésével kell hogy legyenek. A kiállítási szándékot Léván, az egyet szállásán (póstház, első emelet) az állattenyésztési szakosztály jegyzője Pólya Józsefnél, f. 1865-ki április 15—30. napjain, naponként déli 12 óráig előlegesen kell bejelenteni. — A kiállítás 1865-ki május 8-án, délelőtt 9 órakor nyitattik meg, a ladányi-utcában fekvő Bolemán-féle majorban; s ugyanaz nap délutánján a bíráló s jutalmazások megtörténtével be is záratik.

Közintézetek, egyetek.

(A magyar tudományos akadémia) f. hó 20-ikán tartott összes ülésében először is a gr. Teleki-féle pályázatról történt jelentés, mely ez évben szomorujátékokra volt kitéve. A bíráló bizottság tagjai b. Kemény Zsigmond tiszt. tag, Bérczy Károly és Pákh Albert I. tagok, s a színház részéről Egressy Gábor és Benedek József voltak. Az eredményről Pákh Albert tett jelentést, fölemlítve, hogy a 17 pályamű közül a „Jószándékok”, „Bűn és bűnhődés”, „Strafford”, „Heródes” és „A fény árnyai” címűek köztök le leginkább a figyelmet s ezek közül az utolsó a jutalomra méltónak, a megelőző pedig dícsérettel kiemelőnek ítéltetett. A jelölés levél fölbontatván, a jutalmazott mű szerzőjeül Szilágyi Éde neve tünt ki. — Egyéb közlemények után az akadémia régi lakásán, mert a Trattner-Károlyi féle házban ez volt az akadémia utolsó ülése, — a legközelebbit már a dunaparti díszes parlóban tartja apr. 24-ikén, s ez alkalomra Henszelmann Imre értekezése van, mint első bejegyzve.

(A magy. képzőművészeti társulat) e hó 15-én tartott választmányi ülésében a titkár jelenté, hogy a tavalyi kisorsolás kedvezőtlen eredménye után a társulatra hárult terhek s tartozások az íment lefolyt művészbi jóvedelméből immár teljesen letisztították. Határozatba ment mindazonáltal, hogy a f. hó 24-re kitéve volt második képkisorsolás, részint a sorsjegyeknek eddig elkelt csekély száma, részint a külsőben levő áthuzcolkodás miatt az akadémia palotájába, jövő május 20-ikáig elhalasztassék. — Egy más, a közönséget érdeklő határozata e gyűlésnek abból áll, hogy a társulati év, mely eddig márczius 15-kével érte végét, ezentul a naptári esztendővel egy időben, azaz január elején kezdődjék, mely értelemben az ezentul kiadandó tagjegyek iránt is intézkedés történt.

(A szent-László-társulat) e hó 14-ikén tartotta választmányi gyűlést Lonovics József érsek elnöklete alatt, mely alkalommal egyéb tárgyakon kívül, a pénztárnoki jelentés és a rendes évnegyedes segélyezés folyóvátételének megszavazása után a következő segélyezések határozottak: A konstantinápolyi roskadozó székesegyház helyreállítására 300 ft; a bolgár missio részére 200 ft; a drinápolyi szerzetes és apácázárda segélyezésére 100 ft; a balkányi főkegyház imaházának belfelszerelésére 150 ft; a galgóczi sz. Fer. rendű templom kiépítésére 100 ft; e ballassa-gyarmathi angol szüzek segélyezésére 100 ft; a pesti szent Ferencziékre részére, kik naponként majdnem száz szegényt látnak el meleg étellel, 300 ft; a ghaziri papnöveledéknek Syriában 200 ft; a pesti irtalmas zenék zárójának 200 ft; a Weimarban magyar szent Erzsébet tiszteletére építendő templom költségeire 250 forintot szavazott meg a választmány. A társulat a lipótvárosi templom építésére nyitott kölcsönben 1000 ftal vesz részt.

(A Hungaria biztosító-bank elnökségéről) b. Walterskirchen hosszabb betegeskedése miatt lemondván, helyébe gr. Zichy Nándort választották meg, ki azt el is fogadta, miáltal e hazai intézet sokat nyert népszerűségben.

(Magyarországi protestáns irodalmi egyesület) akart alakulni a múlt évben, melynek alap-szabályait s az engedélyeztetésért való folyamodást b. Vay Miklós ó. exelja terjeszté a helyt. tanácshoz, de az engedélyt megtagadták. A helyt. tanácsai leirathban hangulatozva van, hogy az engedély azért nem adott meg, mert a kérdéses társulat, mint alapszabályaiából kitűnik, nem lett volna tisztán irodalmi jellegű, hanem tervezett feladata az, hogy a magyarországi autonóm protestáns egyház védelme alatt Magyarországon

általában előmozdítsa a kultúrát s a prot. egyház életét. A társulat engedélyeztetése tehát annak kizárólagos irodalmi jellegétől van függővé téve, s hogy a prot. egyháztól egészen függetlenül állittassék fel. — A „Pr. L.” erre megjegyzi, hogy a társulat csak is irodalmi jellegű akart lenni.

(A magyar gazdaszszonyok egyesületének közgyűlése) e hó 15-ikén volt, mely alkalommal a választások következő eredményével történtek: Elnök lett Damjanich János özvegye. Alnölkök: Hollán Ernőné és Braun Lajosné. Pénztárnok: Ziehrer Józsefné. Jegyző: Stupa György. Választmányi tagok: gr. Batthyány Lajos özvegye, Benedicty Györgyné, Grün Jánosné, gr. Károlyi Edéné, gr. Károlyi Istvánné, Kralovánszky Györgyné, Kralovánszky Istvánné, Liszy Istvánné, Nadányi Albertné, herczeg Odescalchi Gyuláné, Pecata-Argay Anasztázia, Polgár-v. Rudnyánszky Alexandra, Simig Istvánné, Szathmáry Károlyné, Szegfő Mórné, Thurn Erzsébet, Vidats Jánosné, Vitalis Mórné, gróf Zichy Jánosné, gr. Zichy Nándorné. Póttagok: Gróf Andrásy Manóné, Balla Károlyné, gr. Batthyányi Gézánné, Bohus Szőgyényi Antonia, Cseremiszk Miklósné, Ebeczy Imréné, báró Eötvös Józsefné, Erdődy Sarolta, Hajnik Pálné, Kolonics-Haader Czeizilla, Konkoly Ferenczné, Pauler Tivadarné, Pázmány Dieneiné, Reizig Alajosné, báró Vay Alajosné, gróf Wenkheim Józsefné.

Mi újság?

(Az akadémia palotájának építési meghalt.) mielőtt nagyszerű művét befejezve, teljesen láthatva volna. Berlinből táviratozzák, hogy Stüler, a jelenkor legnagyobb építészének egyike, márczius 19-dikén, agyszélhűlésben kimult. Az akadémia elnöke a gyászhir vételére azonnal táviratilag tudatá a veszteség fölötti részvétét az elhunyt özvegyével.

(Az akadémiai album kiállítása.) Az akadémiai album képei Schrecker fényképész aperi első napjaiban ki fogja állítani a „Tigris”-szálloda termében. A jövedelem a lipótvárosi templomra s a pesti ev. árvaházra van szánva.

(A pesti zenede 25 éves jubileumára) a rendező bizottsány elnökeül b. Orczy Bélát választották, ki a választást el is fogadta.

(A pesti alsó Dunapart beépítéséről) mely ellen többen folyamodtak, a város megkapta az engedélyt, csupán azan kikötéssel, hogy a rakpart által nyert telkeken a nemzeti színház számára is helyet kell fenntartani.

(A pesti állatkert ügye) örvendetes haladás utján van. A park és épületek már készek. Amazt legjelesebb műkerteszeink egyike, Pez készítette, emezek Szkalniczky építész izlésteljes rajzai számát fogják méltán szaporítani. A vízvezetés tervét Pucher technikus készítette; s többi részletet mások állították egybe, kiknek buzgó-sága és áldozatkészsége világos tanúsága lehet a vállalat czél- és korszerűségére. — Mäskülönben is a részvényesek az aláírt összegnek első ötödét már nagyrészt befizették, nem sokára a második ötöd befizetése fog kiirattni, minthogy a várossal a szerződés már tisztába van hozva, s jóváhagyás végett a helytartótanácsához átküldve, hol elvileg semmi kifogás nincs ellene: ennél fogva az alapszabályok, és szerződési feltételek leérkezése után az első dolog lesz a társulat megalakulása és szervezése, a mi azonnal megtörténhetik, mihelyt 30000 ft. be lesz fizetve.

(Az erdélyi szülőkök ügyében) az erdélyi gazdasági egyesület gr. Mikó Imre elnöklete alatt b. Huszár Sándor, id. gróf Bethlen János, Hincz György és ifj. Pataki József urakból áll-landó segélyező-bizottságnak nevezett ki, melynek feladata leendő, a beküldendő adományok czélszerű, pontos és lelkiismeretes kiosztása.

(Az erdélyi inség), a vető-magvak hiányában, nehogy a jelen évi természetére is káros befolyással legyen, összeírni rendelték, melyből kitűnik, hogy vetésre csupán kukoricából 80,000 vékára lenne a népnek szüksége. Ennek beszerzését a fő kormányzati államköltségen javasolja, mely későbbi visszatérítés fejében osztassék ki a népnek.

(Egy agg lelkész öngyilkossága.) Szabolcsban a nagyfalusi lelkész, a köztisztelőben állott 74 éves agg Fazekas György, családi s egyéb csapások miatt kétségbeesve, agyonlötöte magát. Ritka eset az öreg korban.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 13-ik számához 1865.

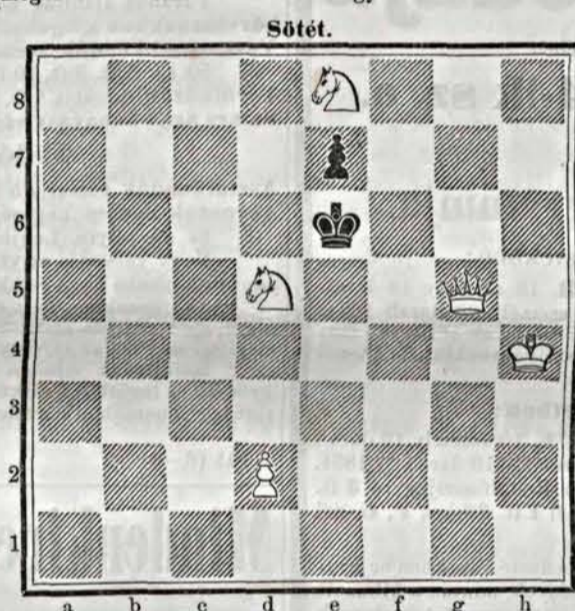
Nemzeti színház.

Péntek, márcz. 17. „IV. László.” Szomorujáték 4 felv. Irta Dobsa Lajos. Szombat, márcz. 18. „Faust” Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod. Vasárnap, márcz. 19. „Lelencz.” Népszimű 4. felv. Irta Szilágyi E. Hétfő, márcz. 20. „A völgy liloma.” Dráma 4 felv. Bariere után Feleki. Kedd, márcz. 21. „Troubadour.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi. Szerda, márcz. 22. „A toll hatalma.” Dramolet 1 felv. Ezt követte: „Róbert és Bertrán.” Vigball 3 felv. Szerzette Hogoet. Színe alkalmazta Campilli. Zenéje Schmid-tól. Csütörtök, márcz. 23. „Ördög Róbert.” Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

SAKKJÁTÉK.

— A pesti sakk-kör tornája most már egészen be van fejezve. Mint említettük, 21 közt a többiek kidőltek hármán maradtak a versenyterem, kiknek újra kellett küzdeniök. Ezek közül az első jutalmat, egy emlékkönyvet négy arannyal, Cseresnyés I. kapta meg, miután mindkét ellenét legyőzte. Ezek azután egymás közt versenyeztek, s a második díjat, egy emlékkönyvet két arannyal, Zaary Zsigmond nyerte, ki az egy aranyból s egy emlékkönyvből álló harmadik díj nyertje. Engel Imre ellen győzött. A döntő játszmák közülöni el nem mulasztjuk.

273. sz. f. — Englehardt-tól (Gera-ban). E feladvány mind nehézsége, mind szépsége által megérdemli a sakk kedvelőinek figyelmét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 268-dik számú feladvány megfejtése.

(Lehner Zsigmondtól Bécsben.) Világos. Sötét. Világos. A) Sötét. 1. Fg1—d4 2. Fd4—e5 3. Vb4—fmat. Sötét. 1. Hg3—lép. 2. Vb4—b1 3. Vb1—e4fmat.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: Pál Rezső. — Miskolcon: Czenthe József. — Apáti-Keresztúron: Szántó J. — P. Óraon: S. Gy. — Hátszegben (Erdélyben). Fischer Henrik. — Hevesen: Tilkoszky F. — Tályán: H. Nagy Lajos. — Pesten: A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivaló.

7606. Csobád. Csámer István urnak. A hangjegyekkel kísért 11 népdalt köszöntettel vette a nepsalok kiadója, és használni fogja. 7607. S. Patak. S. J. O. A régen nem látott tollvonásokat örömmel idéveltük. Gondunk lesz rá, hogy Cs—y

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for months and days, showing religious and public holidays. Includes dates for March, April, and May, with corresponding feast days and observances.

jól viselje magát, ámbar neki már más vármegye jutott, s bár a gazdák hozzájárítás is éreztek.

7608. Pozsony. P. J. A pénzt az illető helyen átadták, a kívánt számat küldték.

7609. Emléklál. Prózái egyszerűség, minden melegség nélkül.

7610. A legszépbb menyeeke. stb. Idővel jó elbeszélő tehetséget lehetne innen várni, de még sok kell odáig. A külső formát még sehogys sem bírja az írő, de az élet apró mozzanatait már ügyesen tudja észlelni. A „Czigánybójt” nagyon izetlen valami. Az a „deres, 25 bot, ordítás, jagjátás” stb. oly forma dolgok, hogy tréfas elbeszélésnek sem való tárgyak. Jó lesz ezeknek még az emléket is elpusztítani.

7611. Karczag. M. B. Ohajtása szerint intézkedniök a lap iránt. Az új válatot megrendeltük.

7612. T. Hoff. M. R. A kérvényeket czikket szívesen fogadjuk. Nem szükség ajánlanunk a népszerű modort.

7613. S. Patak. H. N. L. Az előre bocsátott észrevételeket átában egészen el hagytuk.

7614. Lelc. G. L. A Szilágyi Erzsébeti élele dombormű rajzát köszöntettel vittük s bővebb ismertetése iránt izetkedni fogunk. — A historiai elbeszélés kevésbé használhatjuk.

Előfizetési fölhívás. VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok. 1865. április—júniusi évnegyedi s április—decemberi háromnegyedévi folyamára.

Előfizetési föltételek: (a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten hához hordva: Évnegyedre, azaz: április—júniusra mind a két lapra . . . . . 2 ft. 50 kr. Évnegyedre, azaz: április—júniusra csupán a Vasárnapi Ujságra . . . . . 1 „ 50 „ Évnegyedre, azaz: április—júniusra csupán a Politikai Ujdonságokra . . . . . 1 „ 50 „ Háromnegyedre, azaz: április—decemberre mind a két lapra . . . . . 7 „ 50 „ Háromnegyedre, azaz: április—decemberre csupán a Vasárnapi Ujságra . . . . . 4 „ 50 „ Háromnegyedre, azaz: április—decemberre csupán a Politikai Ujdonságokra 4 „ 50 „ A pénzes levelek bérmentes küldése kérietik.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala. (Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.) A Vasárnapi Ujság folyó évi január—márcziusi teljes számú példányai fölvászt kaphatók. Megrendelési ár 1 ft. 50 kr.

Melléklet: Előfizetési fölhívás a „Magyar Sajtó” politikai lap 1865. évi folyamára, azok számára, kik csupán a Vasárnapi Ujságra vannak előfizetve.

TARTALOM. Ybl Miklós (arckép). — Durazzo Károly. Főjes István. — Egy magyar dalia. B. Pap Lajos. — A kenyérgyárakról. Dr. Bardocz Lajos. — A máriavölgyi palakobánya (két képpel). — Új világitószér. Mauritz Rezső. — Rendkívüliség az emberi nemnél (folytatás). — Kalánbözö tulajdonosn vizek. — Régi lakoma-dal. Közli: H. Nagy Lajos. — Még egy rommaradvány. Fityka Ferencz. — Egy veséj. — Tarház. Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyetek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

